

TITULUM.

GEREFORMEERDE LANDT-RECHTEN

Ende Gewoonten van het RYCK van NYMEGEN,
van de Ampten van tusschen MAES ende
WAEL, OVER ende NEDERBETU-
WEN, mitsgaders van de Heerlyk-
beden ende Gerichten daar on-
der refererende.

I N H O U D

1. & 2. Landrecht beschreven.
3. Gewoontens verbinden even als Wetten.
4. — 6. Moeten bewezen worden.
7. & 8. Bronnen, waar uit deze Landrechten moeten ge-
expliceert worden.
9. Analogie beschreven.
10. — 12. Landrechten der Drie Quartieren zyn elkanderen
subsidiar.
13. & 14. Heerlykbeden en Gerichten.
1. Landrechten. Zyn die Rechten, dewelke op het Land vigeren, en aldaar geobserveerd moeten worden, deze staan over tegens Stadrechten, ook wel genoemd Willekeuren: over de reden van welkers benamingen, wytlopig kan worden nagezien, Mr. Gerrit de Haes, over Merula Bladz. 64. laatste druk.
2. Landrecht wordt ook genomen voor dat Recht, het geen by Generale Costume is gerecipieerd, gelyk de Gemeenschap van Goederen tusschen Man en Vrouw, die zonder Huwelykche Voorwaarden in de- zelve trouwen, welke in zoo een geval gezegt worden te trouwen, op het Landrecht, ziet Tit. 14. in Rubr.

en *Tit. 15. Art. 6.*, en daar van daan het Spreekwoord in Drenthe, is *Landrecht, dat Huwelyksche Voorwaarden dooden alle Rechten*. Landrecht aldaar *Lib. 3. Tit. 1. Art. 1.* Ziet Nicol. Duiſentdaelder *ad Leg. ſtat. Conſult. Amſterod. Lib. 1. Cap. 23. pag. 163.*

3. *Gewoontens*. Ziet over deze Gewoontens de voorge-
melde Diſſertatie van Mr. J. Copes van Haſſelt *ſect. 1. in verbiſ, goede Olde notoire Coſtumen*. Zy hebben zekerlyk dezelfde kragt als de Wetten *L. 33. ff. de legib.* En verbinden ook *ad ſcientiam et obedienciam*. *L. 6. ff. de evict. L. 31. §. 20. ff. de ædilit. Edict. L. 16. §. penult. ff. de pæn.* En moeten even als de Wetten by de Richters gevolgd worden: *adeo, ut contra conſuetudinem judicantes non minus litem ſuam faciant, ac ſi contra legem judicaſſent*. Auct. jubemus *Cod. de judic. in verb. ſententiam omnibus modis, legibus et moribus conſonantem, præferat*. En een Sententie tegens de Gewoontens is, even als tegens de Wetten gewezen, nul. Ziet hier over Robert. *rer. judicat. Lib. 4. 2. Cap. 1.* Ondertuſſchen zal het bekend behooren te zyn, dat, die zig op een Gewoonte beroept, dezelve moet bewyzen. *Gail Lib. 2. Obſ. 31. n. 14.*
5. Welk bewys voor zeer moeiljelyk by de Rechtsgeleerden word gehouden; ziet dit by Menoch *vol. 1. Conſ. 8. n. 16.* en *de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 8. n. 8.* Mascard. *de probat. vol. 1. Concl. 423.*
6. Hoe hetzelve ondertuſſchen kan geſchieden, en een Gewoonte geprobeert moet worden, daar van kan men nalezen S. van Leeuwen *R. H. R. 1ſte Boek 3de deel n. 11.* en over Peckius in zyn Boek over het Bezetten
7. *bladz. 248.* Tot meerder verſtand en explicatie van deze Landrechten en Gewoontens moet men 'er byvoegen de overige *Stad- en Landrechten* van deze Provincie, als mede de *Rechten van het Over-Quartier van Roermonde*, de *Authoriteit der Rechtsgeleerden*, de *Inleiding van Hugo de Groot*, en die on-

ze Vaderlandsche Rechten met zóo veel Roem geëlustreerd hebben, de Werken van de Heeren *Lamb. Goris*, *Joban Schraffert* en *Jooft Schomaker*, moeten hier by ook naarstig gelezen worden; én moet men daar by ook niet vergeten de æquiteit in agt te nemen, *de qua in L. 2. §. 5. ff. de aq. et aq. plu. arcend. Action. dicitur. Hæc æquitas suggerit, licet jure deficiamus.* Van welke uitmuntende Regul deze de zin schynd te zyn; "In gevallen die nog by beschreven Regten nog Gewoontens bepaald zyn, moet de billikheid, volgens het Rigtsnoer der gezonde reden gevolgd worden; met dezen verstande nogtans, wanneer het oogmerk der Wet, nog eene gevoegzame, het zy restrictive of extensive uitlegging, de zaak me-
9. de niet beslist."

Over de Analogie of gelykheid van de reden, die men in het uitleggen dezer gewoontens mede moet in het oog houden, vald aan te merken, dat door dezelve het regt, dat in een bepaald geval onzeker en in de Wet niet uitgedrukt was, zeker gemaakt word door een goede uitlegging en applicatie van een gelyk vorig geval, dat in de Wet duidelyk was beslist; hier van is een Voorbeeld te vinden in *L. 32. ff. ad Leg. Aquil.*

10. [De Landrechten van de drie byzondere Quartieren zyn elkanderen subsidiair en dienstbaar, invoeegen het één swygende, gesuppleerd word door het andere, volgens 'tgeen de Heer Schraffert aantekend in zyne *Adv. 1. deel, Conf. 34. n. 18. et pag. 241. n. 29.*

11. Dog de laatste Paragraaph van den 37. Tit. van dit Landrecht wil, dat, nopens 'tgeene, waar omtrent by deze Landrechten niet is gedisponeerd of gestatueerd, en daar geene zekere Costumen of Observantien van voor handen zyn, gevolgd zal worden *de dis-*

12. *positie der gemeene Rechten*; welke woorden in 't slot der *Provisionele Ordonn. op de bedieninge der Justitie binnen Nymegen van den 12. January 1608.* ook gevonden worden, en waar omtrent den 26. Maart 1652. door de Magistraat derzelve Stad, by

Ver-

Verklaring is verstaan, dat door *gemeene Rechten* geene andere wierden begrepen, dan de gemeene beschreve civile Roomsche Rechten. Zie hier over het Voorbericht van den Heer Schraff. voor 't 1. deel van den *Cod. G. Z.*]

13. [*Heerlykbeden.* Wat Heerlykheden zyn, en wat daar door of onder verstaan word, voorts van de Origine, natuur en verdeeling derzelve in *Souveraine* en *Subalterne*, vid. J. Schomak. *Adv. 5. d. Conf. 57. n. 59-63.* S. van Leeuwen *over de Cost. van Rhynd. Inleid. n. 30.*]
14. [*Gerichten.* Behalven de Heerlykheden zyn 'er ook nog *Gerichten*, die hunne eigene Gerichtsbanken houden, als het *Neder-Ryksche Wald* en *Maas-Bommel*: ook heeft het Dorp *Lent*, ofschoon 't anders onder het Schout-Ampt *Bemmel* behoord (zie *ad Art. 3. n. 4*) nog zyn eigen Gericht; invoegen *ad Art. 4. n. 17.* is aangetekend; hoewel het anders geene voorregten boven andere Dorpen heeft. Te voren had het Richter- of Schout-Ampt *Herwen en Aart*, mede een afzonderlyk Gericht, geelyk meer andere Dorpen, waar van *ad Art. 3. n. 11.* is aangetekend.]

T I T. I.

Van de Officieren, Gerichts-luyden, ende de bekleedinge der Gerichts-banken.

I N H O U D.

1. Welke personen onder het woord Officieren begrepen zyn.
2. De Amptlieden plagten op hun Ampt Penningen te schieten.
3. Vorige aanstelling der Amptlieden.
4. & 5. Byzonderheid die daar omtrent in *Maas en Waal* heeft plaats gehad.
6. Tegenwoordige aanstelling.
7. Een Officier kan niet de facto van zyn Ampt ontzet worden.
8. *Adens van Survivance.*
9. [*Officieren.* Hier door worden verstaan de Borg-graaf des Ryks en Amptlieden der drie andere Ampten, voorts Richters (*) der Heerlykheden en Gerichten, vid. *Art. 7. bui.*

A 5

Tit.

- (*) *Richters.* In de Ampsbrieven van Over- en Neder-Betuwe worden de Schouten ook wel *Richters* genaamd, gelyk nog de Schout of Pander van Herwen en Aart de naam van Richter draagd, hoewel maar een Gerichts Suppoost en geen Officier is; vid. *infra Art. 3. n. 3. Tit. 4. Art. 2. n. 1.*